

5. Savchenko O.Ya. Dydaktyka pochatkovoyi shkoly : pidruch. dlya stud. ped. f-tiv / O.Ya. Savchenko. – K.: Hramota, 2012. – 504 s.

Е.О. ЛИННИК. ЗАКОНОМЕРНОСТИ И ПРИНЦИПЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ СУБЪЕКТОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В УСЛОВИЯХ ВІСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

В статье охарактеризованы закономерности педагогического взаимодействия между субъектами образовательного процесса в условиях ВУЗа, что определено автором как ведущее условие подготовки будущего учителя к организации взаимодействия с учащимися в профессиональной деятельности. На основе закономерностей сформулированы стратегические принципы построения системы подготовки будущего учителя к педагогическому взаимодействию. Тактические принципы создали концептуальную основу технологии организации педагогического взаимодействия субъектов образовательного процесса в условиях ВУЗа.

Ключевые слова: будущий учитель, профессиональная подготовка, педагогическое взаимодействие, закономерности, стратегические принципы, тактические принципы.

O.O. LINNIK. LAWS AND PRINCIPLES OF PEDAGOGICAL INTERACTION OF SUBJECTS OF EDUCATIONAL PROCESS IN UNIVERSITY

This article describes patterns of educational cooperation between the subjects of the educational process in high school. The author identified it as a leading condition of training future teachers to the organization of interaction with pupils in professional activities. Based on the laws the author formulated the strategic principles of building a system of training future teachers to pedagogical interaction. Tactical principles have formed conceptual basis of technologies of organization of pedagogical interaction of subjects of educational process in high school.

Key words: future teacher, professional training, pedagogical interaction, laws, strategic principles, tactical principles.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф., член-кор. АПСН І.В. Малафійк.

Одержано редакцією 25.05.2017 р.

УДК: 378: 005. 44: 005. 591. 6

Ю.В. ПЕЛЕХ, М.С. НЕПЕЛЯК

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІР СУЧАСНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ІННОВАЦІЙНИЙ ПОГЛЯД

У статті розглядаються питання розбудови інноваційного простору сучасного вищого навчального закладу в контексті переходу до нового технологічного укладу і утворення надіндустріальної інформаційної цивілізації. За таких умов пріоритетним завданням сучасної системи управління інноваційним розвитком вищого навчального закладу стає необхідність гуманітарних інновацій, потреба усвідомити і синтезувати нове-інакше в освітніх і суміжних сферах побуту громади в рамках єдиної комунікації, націленої на конструктивну роботу з майбутнім. Розглядаються можливості для розбудови різноманітного, багатовекторного, множинного майбутнього вищого навчального закладу.

Ключові слова: глобалізація, гуманітарні інновації, майбутнє, комунікації, інноваційний простір, вищий навчальний заклад.

У сучасному світі і на теренах України ми можемо спостерігати проєкції та заломлення глобальних тенденцій: політичної та фінансової кризи, соціальних мережевих перетворень, воєнної агресії. Ці ж процеси фокусують конфлікт культурних і економічних парадигм, ініціюючи зміни освітньої парадигми. Освітні інституції (навчальні заклади) України, котрі у значній мірі відповідальні за підготовку та виховання наших громадян і відповідно засновників майбутнього нашої держави і суспільства, з часу набуття незалежності в 1991 році, на фундаментальному рівні поєднують в собі (як інституції, так і громадяни) інтенції минулого, радянської (частково азійської) та європейської освітньої парадигми і відповідно включають у свою структуру (свідомо чи ні) матрицю логіки розвитку старого світу, що є причиною відставання і не синхронізації із стрімкими технологічними і гуманітарними перетвореннями. Як зауважив Пітер Фердинанд Друкер, американський вчений, експерт в галузі менеджменту: "Найбільшою небезпечкою в часи нестабільності є не сама нестабільність, а спосіб дії згідно логіки учорашнього дня".

З огляду на вище вказане, актуальність даної теми полягає в необхідності побачити моделі і тренди майбутнього, котре вже настало, але через певну ригідність навколишнього середовища організації, ми не бажаємо самі стати джерелом генерації і розвитку глобальної освітньої інноватики, що в сучасному світі давало би можливість нашій державі освоїти майбутнє на якісно новому рівні.

Мета дослідження: навчитися бачити і свідомо культивувати можливості для розбудови різноманітного, багатовекторного, множинного майбутнього вищого навчального закладу. За основу взято рух до актуалізації та вирішення проблем минулого та майбутнього, засновків і меж інноваційного простору навчального закладу в сучасному глобальному світі.

Розглянемо сучасне визначення ключових термінів нашої теми. За Елвіном Тоффлером і Хайді Тоффлер, *глобалізація* – це процес сутнісної трансформації зв'язків між розвитком різних видів капіталу і таким фундаментальним фактором, як час [6, 69]. Тобто змінюється швидкість настання та охоплення змінами усього світу і якісні характеристики цих змін. На думку Володимира Нікітіна і Юрія Чудновського поняття *інновації* має більше зв'язків не з словом “новації”, а зі словом “інакше”. У цьому контексті інновації – це актуалізація інакшого.

© Ю.В. Пелех, М.С. Непеляк, 2017

Інакше – це не лише, просто покращення вже реалізованого, а глибинний ресурс, відкриваючий нові можливості для розвитку людини ... [5, 17].

У сфері вищих навчальних закладів України і світу ми можемо виділити наступні глобалізаційні напрямки розвитку – це інформаційні ресурси в найбільш широкому спектрі їх генези та пріоритет вибудови нової системи комунікацій організації з внутрішнім і зовнішнім середовищем.

Якщо донедавна методика навчання за поодинокими винятками проектувалася в орієнтації на конвеєрний принцип масовості та універсальності середньостатистичних показників реципієнтів закладів освіти, то зараз домінує тренд на індивідуалізацію освітніх послуг. Ціна і доступ до знання, а ще більше до інформації, з якої генерують знання, перестали бути обмеженим ресурсом. З розвитком інформаційних та інтерактивних технологій навчальні заклади втратили монополію на знання, – підсумовує К'елл Нордстрем, професор шведської школи економіки, дослідник міжнародних аспектів бізнесу, член Ради директорів низки міжнародних компаній, виступаючи на Synergy Global Forum – 2016 [4]. Вчений вважає, що, хоча атестат і диплом про освіту все ще залишаються необхідністю, та вже як ніколи раніше не є запорукою стабільного майбутнього.

Одним з перших, у книзі "Третя хвиля", хто описав на початку 80-х перехід світу до нової інформаційної епохи і турбулентні, а почати революційні, зміни, котрі будуть супроводжувати цей перехід в усіх аспектах людського буття на всіх континентах, був Елвін Тоффлер (1928-2016) – американський філософ, член Нової Школи соціальних досліджень м. Нью-Йорк та Міжнародного інституту стратегічних досліджень м. Вашингтон, почесний доктор літератури, права, природничих наук і менеджменту, один з авторів концепції "Інформаційної цивілізації" та один з найбільш авторитетних і успішних світових футурологів. Дослідник простежує перехід до нового технологічного укладу, коли на зміну першій хвилі аграрної цивілізації і другій – індустріальної – приходить нова, яка веде до створення надіндустріальної інформаційної цивілізації [7]. Е. Тоффлер наводить цікаву аналогію: "Якщо, наприклад, знання – це нафта майбутньої економіки, то як визначити об'єм цього нематеріального ресурсу, який є у нас в запасі?" [6, 156]. Отож, чи можливо включити ці розрахунки в класичну економічну модель системи управління запасами? Спробуємо поширити наведену аналогію, екстраполювати ці запитання стосовно системи навчальних закладів усіх рівнів, котрі за своєю суттю є реакторами, однією з пріоритетних функцій яких є генерація знань у сфері освіти, котра, у свою чергу, є одним з новітніх джерел "революційного багатства", і тип цього багатства може бути якісно нового рівня, не обов'язково пов'язаного лише з монетарним виміром. Продовжуючи порівнювати знання з нафтою, Е. Тоффлер називає наступну базову відмінність, котра визначається тим, що зі зростанням інтенсивності глобального споживання нафти, пропорційно вичерпуються її світові запаси. Проте цілком протилежні властивості притаманні знанневому ресурсу – що більше ми його використовуємо, то більше його стає [6, 157]. Знову ж можна протести паралелі з хімічними процесами, взявши за приклад, приміром, ядерні реакції.

Особливої уваги в даному контексті заслуговує гіпотеза українських дослідників теоретичних і практичних аспектів освіти, науки та архітектури – Володимира Нікітіна й Юрія Чудновського, котрі всупереч загальноприйнятій версії, стверджують, "... інформаційні ресурси – обмежені і можуть бути вичерпані в дуже стислі терміни. Це твердження ґрунтується на спостереженні того, що традиція, культура, знання під впливом гомогенізуючого впливу ринку і стандартів займають усе менше місця в освіті і побуті людей. Тоді як саме традиція і культура складає той стабільний фон, стосовно якого інформація стає інформацією, тобто маркером зміни певних обставин, дає видимість контрасту між розмаїттям традиційних форм і поясом змін, котрі є основою потенціалу розвитку і розгортки нових смислів ... Віртуалізація сучасних культурних комунікацій орієнтована на міксування стилів витворів мистецтва узятих з різних культур, як це демонструє висока мода і медійні кліпи. Сьогодні більшість людей вже не орієнтуються ні в стародавній міфології, ані в сучасній літературі. Втрата вивіренних орієнтирів в процесі перманентного змішування культурних кодів веде до одноманітності, *що суперечить латинській мудрості Федра – *varietas delectat* (пер.: краса у різноманітті)*, а це означає – світ ідентичних гомогенних метаморфоз і мутацій (*курсив наш – Н. М.*). Утворюється світ, в якому навіть інформація не може існувати як інформація, тобто бути ідентифікована та інтерпретована" [5, 87].

Дана гіпотеза виразно засвідчує себе в сучасному тренді на переведення в цифровий формат медицини, безпеки, розваг, відпочинку, армії, освіти. Тотальна дигіталізація усіх сфер побуту людини є одним з критичних чинників впливу на сучасну модель управління інноваційним розвитком вищого навчального закладу. Тож цілком обов'язковим вважаємо завдання проектування системи зворотного зв'язку з цим глобальним глибинним процесом і вибудовою чіткого позиціонування оператора освіти на трансформацію, збагачення і генерацію нових смислів з отриманої інформації. За для прикладу ефективної моделі організації даної системи слід орієнтуватися на лідерів ІТ і медіа сегментів ринку – NETFLIX, Facebook, Google. Ці компанії вже тепер займають ключові позиції в трансляції освітнього контенту. Інтеграція, синхронізація та генерація власних продуктів за технологією – Massive Open Online Courses (МООС) та інших інноваційних елементів медіа є одним із стратегічних напрямків сучасного інноваційного розвитку вищого навчального закладу.

Швейцарський економіст Мартін Клаус Шваб, автор книги "Четверта індустріальна революція", на церемонії вручення премії Рейнхарда Моналіто 2016 року, прогнозує вже такі тектонічні зміни в структурі сучасної економіки, що приведуть до маргіналізації традиційних монополістів і гравців нетехнологізованих галузей виробництва і послуг та технологізацію такого рівня, що буде виключати людський чинник в ряді професій [8]. Сергій Дацюк у виступі 2017 року в Жешуві, Польща на 10-му форумі "Європа-Україна" з цього приводу звертає увагу, що "...проблема майбутнього деякими футурологами формулюється дуже радикально: технологічні інновації без соціальних інновацій ведуть до того, що більшість людей планети стануть взагалі непотрібними, зайвими, і тому радикально підвищується ймовірність Великої Війни ... Радикальний та проривний розвиток телекомунікацій стався тому, що людство підсвідомо прагнуло порозумітися та об'єднатися. Саме тому, у кожного з нас зараз смартфон, а не кишеньковий атомний реактор. Водночас таке викривлення інноваційного процесу в бік

телекомунікацій має свої негативні наслідки. Коли фізики (технократи) перемогли ліриків (гуманітаріїв), відбулася сильна дегуманітаризація людства. Зверніть увагу не просто дегуманізація (зменшення людяності), а дегуманітаризація, тобто знецінення гуманітарних знань на фоні піднесення знань прикладних природничих, технологічних та інженерних" [2]. Також, подібні фундаментальні зміни і виклики постають перед закладами освіти України і загалом усією сукупністю навчальних закладів пострадянського простору. Ректор Національного дослідного Томського університету РФ, Едуард Галажинський у статті для газети "Ведомості" № 4205 від 17.11.2016 про сутінки ієрархічних систем управління зазначає, що розвиток особистісних управлінських компетенцій значно відстає від усе більш розгалуженої складності нелінійних процесів та технологій сучасного світу [1]. Почасти навіть складно помітити ці зміни котрі з усе наростаючою швидкістю змінюють одна одну, не кажучи вже про те, щоб прийняти оперативні та вивірені управлінські рішення в умовах стрімкого розгортання нових векторів зв'язків і явищ в зовнішньому та внутрішньому середовищі організації. Розглядаючи у цьому контексті таку складну організацію як університет, Е. Галажинський відзначає, що в останні роки багато вищих навчальних закладів Росії, котрі замінили традиційні кафедри на офіси освітніх програм, де керівник програми самостійно формує команду викладачів і необхідних спеціалістів відповідно до проекту і поставлених завдань, виникли проблеми з науковою комунікацією. Виявилось, що кафедра – це особливий простір, де реалізуються одні з основних принципів класичного університету – концентрація на дослідженнях і розвиток академічної спільноти – "... іншими словами це клуб, де спеціалісти можуть спілкуватися, інакше професори стають заробітчанами: вони приходять, прочитують своє і йдуть. Це означає, що ВНЗ, котрі проводять такий експеримент, необхідно шукати нові формати наукової комунікації" [1].

Аналізуючи ці явища і процеси С. Дацюк йде далі і стверджує, що "... локомотивом нової освіти більше не може бути Університет, бо світ перестав бути Універсумом. Останні досліді на Великому адронному колайдері постійно виводять людство за межі уявлень про чотиривимірний Універсум. Цим новим уявленням поки ще вдається опиратися більшості вчених фізиків, які вірять в перспективи фізичної Стандартної Моделі. Але кількість таких вчених постійно зменшується ..." [3]. Можливим прикладом нових форматів організації вищих навчальних закладів у глобальному світі С. Дацюк називає: Мультиверситет Кларка Керра, Персоналітет Володимира Нікітіна і Метаверситет, що описаний ним в роботі "Основи цивілізаційної антропології".

Ми спробували окреслити на простих прикладах надскладний світ вже не майбутнього, а нашого сьогодення. Процеси децентралізації і самоуправління є новим явищем у практиці розбудови української держави. Одним із надскладних завдань для громадянського суспільства у ході цього процесу є створення функції управління освітою. Органам місцевого самоврядування практично в усіх об'єднаних громадах, разом з отриманням бюджетних преференцій та управлінських повноважень необхідно буде взяти на себе складне завдання та відповідальність за створення ефективного управління системою освіти у навчальних закладах своїх громад. Необхідно пам'ятати, що управлінською помилкою було б вважати, що шлях, котрий пройшла освіта на Заході чи Сході, є виключно єдиним і безальтернативним рішенням для майбутнього освіти в Україні. Пріоритетним завданням сучасної системи управління інноваційним розвитком вищого навчального закладу стає необхідність виявити, усвідомити і синтезувати нове-інакше в освітніх і суміжних сферах побуту громади в рамках єдиної комунікації, тобто навчальний заклад повинен тримати рамку смислової комунікації інтелектуальних груп (керівництво, викладачі, студенти, громадські (міжнародні) організації, науково-дослідні інститути, бізнес) націлених на конструктивну роботу з майбутнім. Учасники інноваційного навчального простору, повинні не тільки отримувати нові знання, але і ставати розумнішими, а такого ефекту можна досягти лише в актуалізації нового, як на особистісному так і організаційному рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галажинский Э. Нелинейный менеджмент [Електронний ресурс] / Эдуард Галажинский // ВЕДОМОСТИ. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.vedomosti.ru/opinion/articles/2016/11/17/665260-nelineinii-menedzhment>. – Назва з екрану.
2. Дацюк С.А. Чи можна відвернути гуманітарну деградацію світу? [Електронний ресурс] / Сергій Аркадійович Дацюк // Українська Правда. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2013/07/15/6994246/>. – Назва з екрану.
3. Дацюк С.А. Завершення побудови Сірої Піраміди [Електронний ресурс] / Сергій Аркадійович Дацюк // Блоги. Українська Правда. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/588cb815806cc/>. – Назва з екрану.
4. Дертев А. Кьелл Нордстрем: Через 50 лет вместо 218 стран будет 600 городов [Електронний ресурс] / Артем Дертев // Информационно-аналитический портал «Хвиля». – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://hvylya.net/analytics/society/kell-nordstrom-chez-50-let-vmesto-218-stran-budet-600-gorodov.html>. – Назва з екрану.
5. Никитин В. Основание инога / В. Никитин, Ю. Чудновский. – К.: Оптима, 2011. – 176 с.: ил.
6. Тоффлер Э. Революционное богатство / Э. Тоффлер, Х. Тоффлер. – М.: ПРОФИЗДАТ, 2008. – 569 с.
7. Тоффлер Э. Третья волна / Элвин Тоффлер. – М.: Изд-во АСТ, 2004. – 261 с.
8. Professor Klaus Schwab receives Reinhard Mohn Prize 2016 for Responsible Entrepreneurship [Електронний ресурс] // World Economic Forum. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.weforum.org/about/reinhard-mohn-prize-2016>. – Назва з екрану.

REFERENCES

1. Galazhinskiy E. Nelineyny menedzhment [Elektronnyy resurs] / Eduard Galazhinskiy // VEDOMOSTI. – 2016. – Rezhym dostupu do resursu: <https://www.vedomosti.ru/opinion/articles/2016/11/17/665260-nelineinii-menedzhment>. – Nazva z ekranu.

2. Datsyuk S.A. Chy mozhna vidvernuty humanitarnu dehradatsiyu svitu? [Elektronnyy resurs] / Serhiy Arkadiyovych Datsyuk // Ukrayins'ka Pravda. – 2013. – Rezhym dostupu do resursu: <https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2013/07/15/6994246/>. – Nazva z ekratu.
3. Datsyuk S.A. Zavershennya pobudovy Siroyi Piramidy [Elektronnyy resurs] / Serhiy Arkadiyovych Datsyuk // Blohy. Ukrayins'ka Pravda. – 2017. – Rezhym dostupu do resursu: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/588cb815806cc/>. – Nazva z ekratu.
4. Dertev A. K'ell Nordstrem: Cherez 50 let vmesto 218 stran budet 600 gorodov [Elektronnij resurs] / Artem Dertev // Informacionno-analiticheskij portal «Hvilja». – 2016. – Rezhym dostupu do resursu: <http://hvylyya.net/analytics/society/kell-nordstrem-cherez-50-let-vmesto-218-stran-budet-600-gorodov.html>. – Nazva z ekratu.
5. Nikitin V. Osnovanie inogo / V. Nikitin, Yu. Chudnovskiy. – K.: Optima, 2011. – 176 s.: il.
6. Toffler E. Revolyutsionnoe bogatstvo / E. Toffler, Kh. Toffler. – M.: PROFIZDAT, 2008. – 569 s.
7. Toffler E. Tret'ya volna / Elvin Toffler. – M.: Izdatet'stvo ACT, 2004. – 261 s.
8. Professor Klaus Schwab receives Reinhard Mohn Prize 2016 for Responsible Entrepreneurship [Elektronnij resurs] // World Economic Forum. – 2016. – Rezhym dostupu do resursu: <https://www.weforum.org/about/reinhard-mohn-prize-2016>. – Nazva z ekratu.

Ю.В. ПЕЛЕХ, Н.С. НЕПЕЛЯК. ГЛОБАЛИЗАЦИОННОЕ ИЗМЕРЕНИЕ СОВРЕМЕННОГО ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ: ИННОВАЦИОННОЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЕ

В статье рассматриваются вопросы развития инновационного пространства современного высшего учебного заведения в контексте перехода к новому технологическому укладу и создания сверх индустриальной информационной цивилизации. В таких условиях приоритетным заданием современной системы управления инновационным развитием высшего учебного заведения становится необходимость гуманитарных инноваций, необходимость осознать и синтезировать новое-иное в образовательных и смежных областях гражданского общества в рамках единой коммуникации, направленной на конструктивную работу с будущим. Рассматриваются возможности для разнообразного, многовекторного, множественного будущего высшего учебного заведения.

Ключевые слова: глобализация, гуманитарные инновации, будущее, коммуникации, инновационное пространство, высшее учебное заведение.

Yu.V. PELEKH. M.S. NEPELYAK. THE GLOBAL REACH SPACE OF MODERN INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION: INNOVATIVE SIGHT

The article deals with the development of innovative space of modern institution of higher education in the new technological phase context on the way to hi-digital, ultra-industrial civilization. In such circumstances, a priority of the modern management system of innovative development institution of higher education is the need of humanitarian innovation, the need to understand and synthesize new-other in education and related spheres of the community being within a single communication aimed at constructive work with the future. Being given to the scope possibilities for diverse and multidimensional future of the higher educational institution.

Key words: globalization, humanitarian innovations, future, communications, innovative space, the institution of higher education.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. В.М. Руденко.
Одержано редакцією 05.06.2017 р.

УДК: 378: 316. 422

К.І. ВОЛИНЕЦЬ

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ФАКТОР ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті досліджуються особливості людського капіталу вищого навчального закладу та головні складові його змісту. Розкривається його сутність як особливий різновид капіталу, що характеризується сукупністю творчих здібностей, особистих якостей, психологічних властивостей людини тощо, який накопичується за рахунок інвестицій і може використовуватись для одержання прибутку. Доводиться конгруентність понять "людський капітал" та "інтелектуальний потенціал" для вищого навчального закладу та обґрунтовується його важлива роль в інноваційному розвитку ВНЗ.

Ключові слова: людський потенціал, людський капітал, інтелектуальний потенціал, інноваційний розвиток, освіта, людські ресурси.

Сучасна цивілізація багато в чому пов'язує професійне становлення особистості, її продуктивну діяльність з розвитком вищої освіти як найважливішої передумови створення наукового, економічного, соціокультурного та духовного потенціалу суспільства.

В той же час традиційна підготовка фахівців, здатних жити і працювати в умовах демократії та ринкових відносин, все більше відстає від сучасних вимог. Випускники ВНЗ відчувають труднощі в адаптації до швидкоплинних змін на ринку праці, в стінах вищих навчальних закладів вони часто отримують статичні, а не динамічні знання і не готові поповнювати їх впродовж життя. «Історично склалося так, – пише Президент НАН

© К.І. Волинець, 2017